

GRUNDLAGSUTSKOTTETS BETÄNKANDE 1/2012 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om statsrådet och av vissa lagar som har samband med den

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 19 december 2011 regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av lagen om statsrådet och av vissa lagar som har samband med den (RP 137/2011 rd) till grundlagsutskottet för bedömning.

- regeringsråd Marika Paavilainen, statsrådets kansli
- förvaltningsdirektör Ari Rouhe, utrikesministeriet
- juridisk rådgivare Jukka Lindstedt, republikens presidents kansli
- professor Mikael Hidén
- professor Olli Mäenpää
- professor Veli-Pekka Viljanen.

Sakkunniga

Utskottet har hört

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att lagen om statsrådet, lagen om arvoden och ersättningar som betalas till medlemmar av statsrådet och lagen om utrikesförvaltningen ska ändras. Det är delvis fråga om att en lag om ändring av Finlands grundlag träder i kraft den 1 mars 2012 och att den gör det nödvändigt att se över annan lagstiftning också.

Vidare föreslås en del ändringar i statsrådsmedlemmarnas ställning. Det ska bli möjligt för en minister att avbryta skötseln av ministeruppdraget, om det finns grundad anledning till det. I

lagen om statsrådet föreslås bestämmelser om jäv för en minister. Det ska också föreskrivas i lag om rätt för republikens president och statsministern att ta initiativ till ett möte mellan ministerutskottet för utrikes- och säkerhetspolitiska ärenden och presidenten.

Lagarna avses träda i kraft den 1 mars 2012.

I motiven till lagstiftningsordningen bedöms propositionen mot 61 § 1 mom. och 64 § 1 mom. i grundlagen.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmän motivering

Lagen om ändring av Finlands grundlag antogs på 2011 års riksmöte och träder i kraft i början av mars. Behovet att se över annan lagstiftning bedömdes i motiven i propositionen med förslag till lag om ändring av Finlands grundlag (RP 60/2010 rd). Utskottets uppfattning är att den föreliggande propositionen i långa stycken svarar mot den tidigare bedömningen att också annan lagstiftning behöver ses över i sammanhanget.

Sammantaget anser utskottet propositionen vara behövlig och angelägen. Utskottet tillstyrker lagförslag 1 och 3, men med följande anmärkningar och ändringsförslag. På grund av de föreslagna ändringarna avstyrker utskottet samtidigt lagförslag 2.

*Detaljmotivering**Lag om ändring av lagen om statsrådet*

5 a §. Avbrott i skötseln av en ministers uppgifter. Den föreslagna bestämmelsen om avbrott i skötseln av en ministers uppgifter är en författningsrättsligt betydelsefull nyhet. Statsrådet ska alltså kunna godkänna att skötseln av någon annan ministers än statsministerns uppgifter avbryts för en viss tid av en grundad anledning som ministern anger.

I 61 § 1 mom. i grundlagen föreskrivs om utnämningen av en minister. Där sägs att de andra ministrarna (än statsministern) utnämns av presidenten i enlighet med förslag av den som valts till statsminister (under regeringens mandatperiod alltså av statsministern). I 64 § finns i sin tur uttömmande bestämmelser om avsked för en minister. Republikens president beviljar alltså en minister avsked på begäran, på initiativ av statsministern eller om ministern inte längre har riksdagens förtroende. Dessutom anses en minister som valts till president eller riksdagens talman ha avgått från sitt uppdrag direkt med stöd av grundlagen den dag han eller hon valdes. Grundlagen känner däremot inte avbrott i skötseln av en ministers uppdrag.

Det finns enligt utskottet i och för sig godtagbara grunder för avbrottsinstitutionen, framför allt vid långvarig sjukdom för ministern eller en längre tids frånvaro på grund av familjeledighet. I sådana situationer skulle det sitta bra med möjligheten att ministern inte behöver avgå av de här orsakerna.

Den föreslagna bestämmelsen om möjlighet att avbryta skötseln av uppgifterna och motiven till bestämmelsen är ändå på så vis generösa och öppna att de rimmar illa med en statsrådsmedlems centrala författningsrättsliga ställning. Av bestämmelsen bör det för första klart framgå vilka särskilt avgränsade möjligheter lagen ger för en minister att avbryta sitt uppdrag. Utskottet poängterar att endast tungt vägande skäl kan komma i fråga och att de ska vara explicit angivna i lag. Dessutom behöver det föreskrivas närmare om villkoren för att utnyttja möjligheten till avbrott, till exempel hur länge avbrottet är tänkt att vara, om det eventuellt kommer att förlängas och om rätt för ministern att återgå i tjänst, möjligen redan innan avbrottet upphör. Utskottet menar därför att en reglering av frågan kräver fortsatt utredning — också om alternativa sätt att ordna frågan till exempel genom ändring av lagen om arvoden och ersättningar som betalas till medlemmar av statsrådet — och föreslår att bestämmelsen ska utgå ur lagförslaget.

6 §. Statssekreterare. Paragrafens föreslagna nya 3 mom. har samband med avbrott i skötseln av en ministers uppgifter och därmed föreslår utskottet att momentet stryks av orsakerna ovan.

12 §. Statsrådets beslutsfattande. Utskottet noterar att begreppet "statsrådets berättelse" i motsats till bedömningen i propositionens motivering (s. 18/I) kommer att finnas kvar som ett allmänbegrepp för regeringens berättelser till riksdagen oberoende av hur berättelseförfarandet utvecklas och vilka benämningar berättelserna ges i framtiden. Det 46 § 1 mom. i grundlagen om berättelser till riksdagen som träder i kraft i bör-

jan av mars ställer inte heller några särskilda krav på hur berättelserna benämns.

24 §. *Gemensamma möten mellan ministerutskottet för utrikes- och säkerhetspolitiska ärenden och republikens president.* Den föreslagna bestämmelsen om gemensamma möten på initiativ av ministerutskottet för utrikes- och säkerhetspolitiska ärenden och republikens president svarar mot den ståndpunkt som utskottet kom med i sitt betänkande om propositionen om ändring av grundlagen (GrUB 9/2010 rd). Utrikesutskottet var av samma åsikt i sitt utlåtande (UtUU 5/2010 rd). Grundlagsutskottet upprepar även i detta sammanhang utrikesutskottets och sin egen gemensamma tidigare uppfattning att de gemensamma mötena mellan statsrådets utrikes- och säkerhetspolitiska ministerutskott och presidenten kommer att spela en allt större roll i samarbetet mellan dem (UtUU 5/2010 rd och GrUB 9/2010 rd).

Lag om ändring av 2 § i lagen om arvoden och ersättningar som betalas till medlemmar av statsrådet

Av utskottets förslag till ändringar i lagen om statsrådet följer dessutom att lagförslag 2 föreslås bli förkastat eftersom det inte behövs.

Utskottets ändringsförslag

1.

Lag

om ändring av lagen om statsrådet

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om statsrådet (175/2003) 2 §, 3 § 1 mom., 12 § 2 mom., 13 § 1 mom. och 24 § samt fogas till lagen (utesl.) en ny 17 a § som följer:

2 och 3 §
(Som i RP)

5 a §
(Utesl.)

Övrigt

Utskottet uppmärksamgör statsrådet på att riksdagen bör ges tillräckligt med tid att behandla regeringens propositioner. Denna princip som ska trygga riksdagens lagstiftande makt har inte fullföljts i fråga om den föreliggande propositionen, för den har lämnats till riksdagen på ett alldeles för sent stadium med hänsyn till tidpunkten för när lagarna avses träda i kraft.

Lagstiftningsordning

Utskottet anser att lagförslagen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Utskottets förslag till beslut

Riksdagen

godkänner lagförslag 3 utan ändringar,

*godkänner lagförslag 1 med ändringar
(Utskottets ändringsförslag) och*

förkastar lagförslag 2.

GrUB 1/2012 rd — RP 137/2011 rd

6 §
(Utesl.)

12, 13, 17 a och 24 §
(Som i RP)

Ikraftträdandebestämmelsen
(Som i RP)

Helsingfors den 10 februari 2012

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Johannes Koskinen /sd
medl. Sauli Ahvenjärvi /kd
Tuija Brax /gröna
Tarja Filatov /sd
Ilkka Kantola /sd
Pia Kauma /saml
Kimmo Kivelä /saf
Anna Kontula /vänst

Jukka Kopra /saml
Markus Lohi /cent
Elisabeth Naucclér /sv
Vesa-Matti Saarakkala /saf
Tapani Tölli /cent
ers. Lea Mäkipää /saf
Kimmo Sasi /saml.

Sekreterare var

utskottsråd Tuula Majuri.